

Nr 44.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1945 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning om förekommande älgskador å växande skog m. m.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 44, av herr *Persson* i Svensköping har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående omfattningen av förekommande älgskador å växande skog samt angående de åtgärder som från statens sida lämpligast böra vidtagas till förebyggande av sådana skador.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för nämnda yrkande hänvisas till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden över motionen av domänstyrelsen och skogsstyrelsen. Domänstyrelsen har vid sitt utlåtande fogat yttrande av Svenska jägareförbundet. Skogsstyrelsen har avgivit sitt utlåtande efter hörande av skogsvårdsstyrelserna i riket, Sveriges skogsägareförbund och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund.

Domänstyrelsen har icke något att erinra mot att en utredning på sätt i motionen föreslagits kommer till stånd. Till stöd för sin sålunda uttalade uppfattning har domänstyrelsen anført följande:

Vid upprepade tillfällen under senare år har styrelsen i samband med sitt årligen återkommande förslag om tillfälliga ändringar i fridlysningstiderna för vissa djurslag framhållit, att älgstammen, särskilt i rikets sydligaste delar inom områden, där lövskogsskötsel mera allmänt bedreves, vore större än den med hänsyn härtill borde vara samt att den förorsakade omfattande skador framför allt på plantskog och yngre skog och i vissa trakter vore ett avgjort hinder för lövskogens reproduktion.

Den längre jakttid, som under senare år gällt, särskilt i de sydligaste delarna av riket, har otvivelaktigt medfört att älgstammen i dessa trakter till ej ringa grad nedbragts. Det torde därför kunna förväntas att skadegörelsen även skall minska.

Med hänsyn till önskemålet att skogsskötsel må kunna bedrivas utan större skadegörelse genom förvällande av älgen, vilken skadegörelse såsom här ovan berörts särskilt drabbar produktionen av värdefull lövskog, har styrelsen intet att erinra mot en utredning på sätt i motionen föreslagits.

Svenska jägareförbundet har uttalat, att, ehuru en del åtgärder redan vidtagits för såväl utredning rörande älgskadornas omfattning på skogen som

älgstammens nedbringande och därigenom skadornas förebyggande, hade förbundet intet att erinra mot en sådan utredning, som motionären föreslagit. I övrigt har jägareförbundet anfört följande:

Det är ett känt förhållande att älgen, där den förekommer talrikt, kan förorsaka betydande skador å såväl växande gröda som skog, i första hand lövskog. Med hänsyn till bland annat denna skadegörelse å lövskogen har Kungl. Maj:t för de delar av riket, där denna skadegörelse varit mest framträdande, för älg bestämt en jakttid, som medgivit betydande avskjutning och medfört att älgstammen, särskilt i de sydligare delarna av riket, avsevärt nedbringats. Förbundet har redan tidigare haft sin uppmärksamhet riktad på älgarnas skadegörelse å skogen och i anledning härav hänvänt sig till riksskogstaxeringsnämnden med anhållan att nämnden vid pågående taxeringar även skulle låta utföra försök till uppskattning av skadornas omfattning i skilda delar av riket. Enligt vad förbundet erfarit har också vid den nu avslutade taxeringen i Gävleborgs och Kopparbergs län försök utförts i sådant syfte. Närmare redogörelse för resultatet därav har förbundet ännu ej mottagit, fränsett en del underhandsuppgifter. Riksskogstaxeringens fältledare har meddelat, att älgskadorna skola bli föremål för den taxering, som är avsedd att under instundande sommar företagas inom Kristianstads och Malmöhus län. Förbundet får emellertid framhålla, att det vid taxeringen — som måste bedrivas i rask takt — torde möta svårighet att skilja mellan skador av älg och annat vilt.

Skogsstyrelsen anser, att någon särskild utredning icke nu bör företagas angående omfattningen av älgskadorna på växande skog. Däremot har skogsstyrelsen tillstyrkt, att utredning kommer till stånd angående de åtgärder som från statens sida lämpligen böra vidtagas till förebyggande och minskande av älgskadorna. En dylik utredning borde enligt styrelsens uppfattning kunna bygga på av riksskogstaxeringen införskaffat material. Skogsstyrelsens utlåtande är i övrigt av i huvudsak följande innehåll:

Allmänt torde numera anses att viltskadorna, särskilt av älg, inom rätt stora skogsområden i mellersta och södra Sverige fått en sådan omfattning, att åtgärder äro nödvändiga för att i möjligaste mån nedbringa skadegörelsen. Såsom underlag för ett bedömande av frågan, i vilken utsträckning dylika åtgärder äro påkallade och vilken form de böra givas, skulle en objektiv uppskattning av skadornas hela omfång vara värdefull; härigenom skulle, bland annat, jämföras en jämförelse mellan skadegörelsen samt skogsproduktionens och älgjaktens värde. En undersökning av detta slag torde emellertid vara mycket vansklig att genomföra med tillfredsställande noggrannhet. Därest man verkligen skall få ett mått på de totala viltskadorna i våra skogar och icke blott exempel på särskilt svårt härjade områden, synes uppskattningen icke kunna bedrivas på annat sätt än genom någon form av stickprovsundersökning. Förutom svårigheten att bedöma vad de lättare iakttagbara skadorna å större plantor och ungskog i realiteten innebär för skogsproduktionen, måste det därvid bliva utomordentligt svårt att beträffande mindre plantor avgöra, om skadegörelsen förorsakats av vilt eller hemdjur. Slutligen förekommer att älgarna genom betning och tramp helt hindra återväxten att taga sig upp på mindre luckor o. dyl. — ett sådant förhållande kan lätt förbigås vid en engångsbesiktning.

Trots dessa svårigheter bör man ändå söka skaffa sig en så riktig bild som möjligt av skadornas omfattning och betydelse. Åtgärder ha emellertid redan vidtagits i dylikt syfte. På begäran av Svenska jägareförbundet har så-

lunda vid riksskogstaxeringen sedan ett par år försöksvis antecknats förekomst av viltskador av olika styrka. Denna undersökning har hittills berört Västerbottens, Gävleborgs och Kopparbergs län, alltså områden med i huvudsak obetydliga olägenheter av älgen. Erfarenheterna ge dock, enligt vad som uppgivits, anledning till vissa förhoppningar i fråga om metodens användbarhet. I år kommer riksskogstaxeringen att beröra tre län med mycket betydande viltskador, nämligen Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län. Avsikten är att sedan successivt fortsätta taxeringsarbetet norrut. Inom ett par år skulle sålunda kunna föreligga vissa uppgifter om skadegörelsens omfattning i ett antal av de ur förevarande synpunkt mest aktuella länen. Med hänsyn till att en speciell och fristående undersökning i ämnet — om den skall ge ett resultat av nöjaktig noggrannhet — troligen skulle draga synnerligen stora kostnader, och då riksskogstaxeringen utan nämnvärda merkostnader bör kunna efter hand lämna visst material för frågans bedömning, anser skogsstyrelsen att en sådan särskild undersökning icke nu bör företagas. Styrelsen förutsätter därvid, att riksskogstaxeringen — om så visar sig erforderligt — genom särskild bearbetning av viltskadeiakttagelserna kan snabbt lämna uppgifter om dessa.

Däremot synes icke hinder behöva möta att redan nu tillkalla särskilda sakkunniga för att överväga vilka åtgärder, som böra vidtagas för att förebygga och minska skador av här omförmått slag. Vissa frågor i detta sammanhang torde nämligen kunna utredas även innan uppgifter om skadornas omfattning föreligga. Bland de spörsmål, som därvid synas skogsstyrelsen mest angelägna, märkes frågan om beredande av medinflytande åt de skogsvärdande myndigheterna vid bestämmandet av jakttider och vid licensgivning samt frågan om utbetalning till markägarna av älgskadeersättningar även för skador å skog. I en sådan utredning böra deltaga företrädare för såväl skogsvårds- som jaktintressen.

Beträffande de av skogsstyrelsen införskaffade yttrandena har styrelsen anført, att Sveriges skogsägareföreningars riksförbund och tretton skogsvårdsstyrelser tillstyrkt motionärens förslag. En skogsvårdsstyrelse hade ställt sig tveksam till behovet av utredning. Två av styrelserna hade icke direkt uttalat sig för eller emot utredning men vitsordat älgskadornas stora omfattning. Sveriges skogsägareförbund och åtta skogsvårdsstyrelser hade avstyrkt utredning. Hälften av de senare, däribland landets tre nordligaste, hade ansett, att några särskilda åtgärder icke vore påkallade. Enligt övriga fyra skogsvårdsstyrelser jämte skogsägareförbundet förefunnes redan tillräcklig kännedom om älgskadornas art och omfattning. Åtgärder måste dock vidtagas för att förebygga skadorna.

I motsats mot vad som gäller beträffande de skador, som älgar förorsaka å växande eller avmejad men ej inbärgad gröda samt å fruktodlingar, vilka skador enligt därför stadgade grunder kunna ersättas med medel ur älgskadefonderna, finnas inga föreskrifter rörande utbetalning av ersättning för skador, som älgar åstadkomma å växande skog. Motionärens hemställan går ut på att utredning måtte företagas dels angående omfattningen av i riket förekommande skogsskador, som vållats av älgar, dels angående vilka åtgärder, som från statens sida borde vidtagas till förebyggande av sådana skador.

Vad beträffar första delen av motionärens hemställan skulle en sådan ut-

redning, som däri föreslås, givetvis vara av värde bland annat ur den synpunkten, att därigenom skulle bliva möjligt att verkställa en ingående jämförelse mellan älgarnas skadegörelse på skog samt skogsproduktionens och älgjaktens värde. Såsom framhållits av skogsstyrelsen torde emellertid en dylik undersökning bliva synnerligen svår att genomföra samt dessutom komma att draga avsevärda kostnader. Då härtill kommer, att, enligt vad som framgår av utredningen i ärendet, sedan ett par år tillbaka i samband med riksskogstaxeringen vissa undersökningar i förevarande avseende redan företagas samt därvid vunna erfarenheter giva vid handen, att den härunder tillämpade metoden är användbar, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka, att en särskild utredning i ämnet kommer till stånd.

Däremot får utskottet instämma i vad motionären anført rörande angelägenheten av att ytterligare uppmärksamhet ägnas frågan om vad som bör vidtagas, för att älgarnas skadegörelse på skog må kunna nedbringas. Enligt vad som framgår av utredningen i ärendet ha nämligen älgskadorna å vissa skogar i mellersta och södra Sverige fått en betydande omfattning, trots att de under senare år tillämpade längre jakttiderna medgivit en betydande decimering av älgbeståndet. Utskottet får därför tillstyrka, att utredning kommer till stånd angående vilka åtgärder, som lämpligen böra vidtagas till förebyggande och minskande av älgskador på skog. Under utredningen bör i första hand övervägas, i vilken omfattning genom ytterligare ökade jakttider eller på annat sätt större avskjutning må kunna komma till stånd. Decimeringen av älgstammen får dock enligt utskottets uppfattning icke drivas så långt, att fara uppstår för stammens fortsatta bestånd. Därjämte torde böra dryftas, huruvida icke ersättning från älgskadefonderna eller i annan ordning skulle kunna utbetalas även för älgskador å skog. I vad rör älgskadefonderna torde emellertid viss återhållsamhet böra iakttagas, enär i dessa fonder tillgängliga medel flerstädes visat sig otillräckliga för att bereda ersättning för sådan skadegörelse, för vilken ersättning redan enligt gällande bestämmelser kan utlämnas. Uppmärksamhet torde slutligen böra ägnas möjligheterna för skogsägare att kunna skydda sig mot ifrågavarande skador genom försäkring. I utredningsarbetet böra deltaga representanter för såväl jakt- som skogsvårdsintressen.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen II:44 må i skrift till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i enlighet med vad ovan förordats måtte låta verkställa utredning rörande vilka åtgärder som lämpligen böra vidtagas till förebyggande och minskande av älgskador på skog samt vidtaga de åtgärder, som med anledning därav kunna ifrågakomma.

Stockholm den 8 maj 1945.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 45.